

РІШЕННЯ
разової спеціалізованої вченої ради
Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти»
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувачка ступеня доктора філософії СИЧИНСЬКА Марія Миколаївна, 1996 року народження, громадянка України.

Освіта: вища, у 2020 році отримала диплом магістра з відзнакою за спеціальністю «Філологія» Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. У 2020 році вступила до аспірантури ДЗВО «Університет менеджменту освіти» за спеціальністю 053 «Психологія». У період з 01.05.2024 року по 01.05.2025 року перебувала в академічній відпустці.

Разову спеціалізовану вчену раду утворено наказом Державного закладу вищої освіти № 01-01/236 від 30 червня 2025 року на підставі рішення Вченої ради Університету, протокол № 8 від 24 червня 2025 р. у складі:

Голови разової вченої ради	БОНДАРЧУК Олени Іванівни – доктора психологічних наук, професора, професора кафедри психології та особистісного розвитку Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти».
Рецензента	БРЮХОВЕЦЬКОЇ Олександри Вікторівни – доктора психологічних наук, професора, завідувача кафедри психології та особистісного розвитку Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти».
Офіційних опонентів	КУЗІКОВОЇ Світлани Борисівни – доктора психологічних наук, професора, завідувача кафедри психології Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка
СИНГАЇВСЬКОЇ Ірини Валентинівни – кандидата психологічних наук, професора, директора Навчально-наукового інституту психології ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»;
ЗАВАЦЬКОЇ Наталії Євгенівни – доктора психологічних наук, професора, завідувача кафедри практичної психології та соціальної роботи, Східноукраїнського національного університету імені В. Даля МОН України.

на засіданні 26 серпня 2025 року разова спеціалізована вчена рада ухвалила рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» СИЧИНСЬКІЙ Марії Миколаївні на підставі публічного захисту дисертації *«Батьківсько-дитячі взаємини як чинник формування результативності в підлітковому віці»* за спеціальністю 053 «Психологія».

Дисертацію виконано у Державному закладі вищої освіти «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України.

Науковий керівник – Сухенко Яна Валеріївна, кандидат психологічних наук,

доцент.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису українською мовою.

Наукова новизна дисертаційної роботи полягає у тому, що в ній:

– *уперше розроблено* та емпірично обґрунтовано структурно-функціональну модель батьківсько-дитячих взаємин як чинника формування резильєнтності підлітків, що інтегрує три компоненти батьківсько-дитячих взаємин (когнітивно-поведінковий, емоційно-регулятивний, комунікативний), чотири функції батьківського впливу (фасилітативну, проєктивну, просвітницьку, комунікативну), систему модераторів (прив'язаність до однолітків, самосприйняття, життєвий досвід) та резильєнтність підлітка як цільову змінну; розроблено та емпірично обґрунтовано типологію батьківсько-дитячих взаємин, що включає три типи: довірливо-включені з безпечною прив'язаністю, дистанційовано-компенсаторні з амбівалентною прив'язаністю та авторитарно-відчужені з уникаючою прив'язаністю; виявлено стійку структуру резильєнтності на українській вибірці підлітків і батьків, що містить чотири компоненти: вольову самореалізацію, гнучку адаптивність, соціальну залученість і самоконтроль, духовно-смыслову опору; розроблено типологію індивідуальної резильєнтності особистості, що представлена вразливим, збалансованим і цілеспрямованим типами; типологію сімейної резильєнтності з сімома функціональними конфігураціями (гомогенно-збалансований, гомогенно-цілеспрямований, гомогенно вразливий, комплементарно-батьківський; спадкові за материнською та батьківською лініями та дивергентний типи); емпірично доведено наявність статистично значущого зв'язку між типами батьківсько-дитячих стосунків та типами резильєнтності підлітків; виявлено модераторну роль самосприйняття та прив'язаності до однолітків у взаємозв'язку батьківсько-дитячих взаємин і резильєнтності підлітків; розроблено та емпірично перевірено ефективність програми формування резильєнтності підлітків через гармонізацію батьківсько-дитячих стосунків «Батьки і підлітки: взаємодія і довіра як опора у складні часи»;

– *поглиблено та розширено* наукові уявлення про зміст та структуру батьківсько-дитячих взаємин як чинника формування резильєнтності підлітків; резильєнтність як системний психологічний феномен, що формується у взаємодії особистісних і соціальних чинників; застосування екофасилітативного підходу в контексті розвитку резильєнтності підлітків;

– *набули подальшого розвитку* уявлення про механізми формування резильєнтності підлітків у контексті сімейних взаємин; теоретико-методологічні засади екофасилітативного підходу в реалізації психологічного супроводу сімей та розвитку резильєнтності підлітків;

– *удосконалено* засоби психологічного дослідження: здійснено авторську адаптацію чотирьохфакторного опитувальника стилю виховання PS-FFQ, опитувальника прив'язаності підлітків до батьків та однолітків IPPA; визначено психометричні показники україномовної версії шкали резильєнтності CD-RISC-25; розроблено авторський скринінговий опитувальник «Травматичний досвід підлітків ТДП-7».

Практичне значення полягає у тому, що матеріали дисертаційного

дослідження створюють цілісну науково-методичну базу для практичної роботи з формування резильєнтності підлітків у контексті батьківсько-дитячих взаємин. Розроблена та апробована програма «Батьки і підлітки: взаємодія і довіра як опора в складні часи» може бути впроваджена в діяльність психологічних служб закладів освіти, центрів соціальних служб, громадських організацій та приватної психологічної практики для формування резильєнтності в умовах суспільної нестабільності. Доведена ефективність комплексної роботи з одночасним залученням підлітків і батьків дає підстави для впровадження системного підходу до психологічного супроводу родин.

Теоретичні положення та емпіричні результати дослідження збагачують науково-методичну базу викладання психологічних дисциплін у закладах вищої освіти, зокрема «Вікової психології», «Психології сім'ї», «Кризової психології», «Психології стресостійкості», «Психології резильєнтності», «Психологічної допомоги в кризових ситуаціях», а також можуть стати основою для розробки спеціалізованих курсів з психологічного супроводу підлітків та їхніх батьків у складних життєвих обставинах.

Адаптований та розроблений психодіагностичний інструментарій (опитувальники стилю виховання PS-FFQ, прив'язаності підлітків до батьків та однолітків IPPA, скринінговий опитувальник травматичного досвіду підлітків ТДП-7) може застосовуватися практичними психологами, соціальними педагогами, соціальними працівниками та іншими фахівцями для діагностики, планування та реалізації цілеспрямованої психокорекційної та консультативної роботи з підлітками та їхніми батьками.

Визначені психометричні показники україномовної версії шкали резильєнтності CD RISC-25 підтверджують можливість її використання в українському психодіагностичному контексті. Запропоновані типології батьківсько-дитячих стосунків та резильєнтності розширюють можливості індивідуалізації психологічної допомоги з урахуванням специфіки кожного типу. Виявлені закономірності взаємозв'язку БДВ, резильєнтності підлітків і їх модераторів можуть враховуватися при розробленні програм психологічної підтримки та реабілітації підлітків і їхніх батьків в умовах війни, вимушеної міграції. Матеріали дослідження можуть бути використані для підвищення кваліфікації психологів, соціальних педагогів, учителів, медичних працівників та інших фахівців, які працюють у сфері психологічної підтримки дітей та сімей, зокрема в рамках програм післядипломної освіти, тренінгів та семінарів з проблематики психологічної стійкості та адаптації до складних життєвих обставин.

Результати дисертаційного дослідження відображено у 9 публікаціях: 4 у вітчизняних фахових виданнях, включених до переліку, затвердженого МОН України; 1 публікація у співавторстві в іноземному журналі, що на момент публікації індексувався в наукометричній базі Web of Science, 4 публікації в наукових виданнях/матеріалах та тезах науково-практичних конференцій і форумів, а також 41 публікації, що додатково відображають наукові результати дисертації:

1. Сичинська, М. М. (2022h). Теоретичні аспекти впливу батьківсько дитячих взаємин на формування резильєнтності підлітка. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 12. Психологічні науки*, 18(63), 64–75.

[https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series12.2021.18\(63\).07](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series12.2021.18(63).07) *фахове видання.*

2. Sychynska, M. (2024). Attachment to parents as a driver of adolescent resilience. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Психологія*, 3, 69–73. <https://doi.org/10.32782/psy-visnyk/2024.3.13> *фахове видання.*

3. Сичинська, М. М. (2025с). Гармонізація батьківсько-дитячих стосунків як чинник формування резильєнтності підлітків: результати експерименту. *Вісник післядипломної освіти: зб. наук. праць. Серія «Соціальні та поведінкові науки; Управління та адміністрування»*, 31(60), 145–157. [https://doi.org/10.58442/3041-1858-2025-31\(60\)-145-157](https://doi.org/10.58442/3041-1858-2025-31(60)-145-157) *фахове видання*

4. Сичинська, М. М. (2025а). Батьківсько-дитячі стосунки як чинник формування резильєнтності підлітків: емпіричні виміри. *Вісник післядипломної освіти: зб. наук. праць. Серія «Соціальні та поведінкові науки; Управління та адміністрування»*. 32(61), 161–176. [https://doi.org/10.58442/3041-1858-2025-32\(61\)-161-176](https://doi.org/10.58442/3041-1858-2025-32(61)-161-176) *фахове видання*

5. Stoliarchuk, O., Serhieienkova, O., Khrypko, S., Prorok, N., Sychynska, M., & Lobanchuk, O. (2022). Real and virtual space of life activities of Ukrainian adolescents in war conditions. *IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security*, 22(6), 611–619. <https://doi.org/10.22937/IJCSNS.2022.22.6.75> (Авторський внесок полягає в організації опитування й опрацюванні його результатів. Ідеї співавторів опублікованих праць у дисертації не використовуються) *Web of Science*.

У дискусії брали участь голова і члени разової спеціалізованої вченої ради.

Бондарчук Олена Іванівна – голова разової спеціалізованої вченої ради, доктор психологічних наук, професор кафедри психології та особистісного розвитку Навчально-наукового інституту менеджменту і психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти». *Оцінка позитивна, без зауважень.*

Брюховецька Олександра Вікторівна – рецензент, доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології та особистісного розвитку Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти». *Зауваження:*

1. Заслуговує на поглиблення аналіз культурно-специфічних особливостей українських сімей, що могли вплинути на домінування довірливо-включених батьківсько-дитячих стосунків (57,9 %).

2. Варто детальніше розглянути гендерні особливості формування резильєнтності, зокрема, пояснити причини найнижчих показників резильєнтності у підлітків-дівчат.

3. Доцільно обґрунтувати вибір саме 8-тижневої тривалості програми та частоти занять, оскільки оптимальна інтенсивність психологічного впливу для формування стійких змін у резильєнтності може варіюватися.

Кузікова Світлана Борисівна – опонент, доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології Сумського державного педагогічного

університету імені А. С. Макаренка. *Зауваження:*

1. Серед розглянутих у теоретичному розділі концептуальних підходів до аналізу батьківсько-дитячих взаємин варто було б детальніше проаналізувати особливості інтегративного підходу та обґрунтувати переваги екофасилітативного підходу порівняно з іншими (психодинамічним, когнітивно-поведінковим тощо), що підсилило б концептуальну основу роботи.

2. У дисертації резильєнтність позиціонується як багатовимірна особистісна характеристика. Разом із тим був би доцільним, на наш погляд, поглиблений аналіз культурно-специфічних особливостей проявів резильєнтності в українських підлітків, який міг би посилити теоретичну аргументацію дослідження.

3. Авторкою запропоновано оригінальну типологію сімейної резильєнтності, що включає сім функціональних конфігурацій, проте в основному тексті ці конфігурації описані лаконічно. Варто було б розкрити зміст кожної з них більш детально з урахуванням практичних імплікацій.

4. Здобувачка досліджує модераторний вплив самосприйняття на взаємозв'язок між батьківсько-дитячими взаєминами та резильєнтністю підлітків. Поряд із цим більш докладне розкриття психологічних особливостей розвитку самосприйняття в підлітковому віці, на наш погляд, підсилило б пояснювальну силу теоретичної моделі.

5. У дисертації презентовано модель співвідношення теоретичних і емпіричних типів батьківсько-дитячих взаємин і форм/типів резильєнтності підлітків (с. 200), що має значний потенціал для практичного застосування. На нашу думку, в дослідженні було б доречно посилити обґрунтування характеру встановлених зв'язків – зокрема, у площині механізмів переходу між типами та можливостями цілеспрямованого впливу на ці траєкторії у практиці психологічного консультування або сімейної терапії.

Завацька Наталія Євгенівна – опонент, доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри практичної психології та соціальної роботи, Східноукраїнського національного університету імені В. Даля МОН України. *Зауваження:*

1. У тексті подано типологію батьківсько-дитячих взаємин (довірливо-включені, дистанційовано-компенсаторні, авторитарно-відчужені) як результат кластерного аналізу. Було б доцільним додатково обґрунтувати співвідношення цих типів із теоретичними моделями (наприклад, стилями виховання або теорією прив'язаності), щоб забезпечити більш чітке позиціонування типології у науковому дискурсі.

2. У теоретичній моделі розглядається «життєвий досвід» підлітка як можливий модератор впливу сімейних взаємин на резильєнтність. Однак модераторна роль травматичного досвіду, оціненого за методикою ТДП-7, не отримала емпіричного підтвердження. Це актуалізує потребу подальшого вивчення впливу різних типів життєвого досвіду на розвиток резильєнтності підлітків.

3. Запропонована у роботі типологія сімейної резильєнтності виглядає новаторською, проте деякі її категорії потребують додаткового пояснення. Хотілось би отримати більше інформації про те, як саме виявлено сімейні конфігурації резильєнтності та яка їх практична значущість для подальшої роботи з родинами.

4. Отримані статистично значущі результати щодо відмінностей у стилях виховання та характері прив'язаності мають високу цінність. Разом із тим, доцільним було б звернути увагу на можливі соціокультурні або контекстуальні чинники, які могли вплинути на виявлені тендерні особливості, зокрема, як вони можуть варіюватися залежно від сімейної структури, досвіду батьківства чи умов соціалізації підлітків. Такий підхід дозволив би розширити інтерпретацію результатів та надати їм додаткової прикладної вагомості.

5. У дисертації продемонстровано ефективність розробленої програми у формуванні резильєнтності підлітків на етапі її безпосереднього завершення. Проте обмеженість часових меж емпіричного дослідження не дозволяє судити про стабільність отриманих результатів у довготривалій перспективі, що становить перспективний напрям для подальших наукових розвідок у цій галузі.

Сингаївська Ірина Валентинівна – кандидат психологічних наук, професор, директор Навчально-наукового інституту психології ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК». *Зауваження:*

1. Авторка зосереджує увагу переважно на сімейних взаєминах. При цьому детальніший аналіз впливу ширшого соціального середовища (школа, громада, соціальні мережі) на формування резильєнтності підлітків дозволив би краще зрозуміти інтегративний характер феномену резильєнтності та уточнити рекомендації для практичної роботи з підлітками.

2. У дисертації використані поняття «діалектична природа» «діалектична логіка», проте немає чіткого дефініційного уточнення, що створює певну термінологічну розмитість.

3. Виявлені закономірності трансмісії типів резильєнтності від батьків до підлітків становлять значущий результат дослідження. Доцільно було б розглянути, як ці міжпоколінні зв'язки можуть бути враховані при розробці просвітницьких і профілактичних програм для родин.

4. Результати формування експерименту підтверджують ефективність запропонованої програми розвитку резильєнтності у підлітків. Разом із тим, було б доцільно детальніше окреслити напрями практичного застосування отриманих результатів – зокрема, які саме компоненти програми є найбільш ефективними для різних типів батьківсько-дитячих стосунків, які форми роботи з родинами виявилися оптимальними, та які рекомендації можуть бути запропоновані для впровадження програми в освітнє чи психотерапевтичне середовище.

Результати відкритого голосування:

«За» – 5

«Проти» – немає

На підставі результатів відкритого голосування та ухваленого рішення разова спеціалізована вчена рада присуджує Сичинській Марії Миколаївні ступінь доктора

філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 053 «Психологія».

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої вченої ради,
доктор психологічних наук
професор

Олена БОНДАРЧУК

Підпис голови разової спеціалізованої
вченої ради О. І. Бондарчук
ЗАСВІДЧУЮ
Учений секретар ДЗВО «УМО»

Алла ВІНІЧЕНКО